

DOI: [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2021.1\(35\).246743](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2021.1(35).246743)

УДК 1(091)477

Марія Кацуба

СВОБОДА І ЩАСТЯ ЛЮДИНИ У ТВОРАХ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

Розглядаються екзистенційні проблеми - свобода і щастя людини в оповіданнях та картинах М.Коцюбинського. Свобода людини у творах мислителя тісно пов'язана зі щастям, адже пише він про кріпаків, або залежних від панів наймитів, для яких ці екзистенціали означали бажане і справжнє життя. Ліричні герої М.Коцюбинського виборюють свободу різними засобами, навіть ціною власного життя. Вражає почуття людської гідності й жертвність персонажів оповідань. Справжню свободу й пов'язане з нею щастя людина відчуває на лоні природи (новела «Інтермеццо»).

Ключові слова: Коцюбинський, свобода, щастя, людська гідність, жертвність.

Свобода і щастя людини ніколи не переставали хвилювати і митців, і пересічних громадян. Нині ці екзистенціали особливо актуальні, тому що в Україні триває війна, і серед проблем, заради яких проливається кров, на першому місці стоять проблеми свободи і людської гідності, що пов'язані з розумінням щастя. З обох боків фронту люди розуміють ці проблеми по-своєму, що залежить від їх політичної, національної та релігійної заангажованості, виховання й способу життя, але класичний зміст свободи й щастя, пов'язаного з гідністю людини, залишається тим же. У Філософському Енциклопедичному Словнику автор статті Ігор Бичко переконаний, що «свобода – особливий спосіб детермінації духовної реальності. Оскільки духовність є специфічною властивістю людського існування (екзистенції), свобода безпосередньо виявляє себе у людській життєдіяльності, що становить взаємодію духовних (свідомих і несвідомих) і природних (тілесно-біологічних) чинників. Тому свобода насамперед є усвідомленням можливих меж людської поведінки, які залежать від конкретної ситуації людського існування (індивідуального і суспільного) і в цьому плані є усвідомленням необхідності» [ФЕС 2002: 570].

У цьому ж словнику знаходимо визначення щастя: «Категорія моральної свідомості, що позначає стан повного і тривалого вдовolenня від життя загалом» [ФЕС 2002: 729]. Гідність характеризується у філософському словнику як «одна з основних позитивних ознак людини як особистості; міра ствердження в людині особистісного начала» [ФЕС 2002: 119]. Можна зробити висновок, що свобода й щастя людини тісно пов'язані з її особистісним началом, тобто людиною, яка прагне свободи й щастя,

усвідомлює себе особистістю.

Михайла Коцюбинського в українській філософії розглядали переважно як автора оригінальної естетичної концепції (І. Іваньо, Р. Гром'як), відносили його до соціал-демократів (І. Головаха, В. Євдокименко), як і інших письменників його доби.

Метою статті є висвітлення розуміння свободи й щастя людини у творах М. Коцюбинського в контексті екзистенційної філософії.

До екзистенціалістів можна віднести українського майстра слова насамперед тому, що в його творах переважає антропологічна проблематика, його цікавить екзистенція конкретного, унікального індивіда, митець робить наголос на тому, чим людина неподібна на інших, чим вона відрізняється і в чому полягає її самотність. Коцюбинський, як і мислитель-екзистенціалісти, акцентує увагу на переживанні індивідом власної ситуації й власної долі, хоча й не вживає слів «екзистенційні виміри», «екзистенційні переживання» тощо, але має на увазі проблеми і переживання, притаманні виключно людському індивідові. Письменник мислить людину цілісно, її існування включає раціональний, чуттєвий і вольовий елементи, наголошує на постійній ситуації вибору, конкретних діях, вчинках і актах творення, в яких виражається неповторна природа будь-якої екзистенції. Саме через вибір, часто позначений драматизмом і трагізмом, людина виявляє і засвідчує унікальність своєї екзистенції. У творах Коцюбинського людська екзистенція постає як носій і провини, і страху, і любові, і відчаю, але митець наголошує на тому, що людина повинна навчитися такі стани глибоко переживати, усвідомлювати й зрештою долати. Подібно як в екзистенціалістів, в українського мислителя для людини важливо знайти мету, заради якої варто жити і заради якої вона готова померти. Такою метою в оповіданнях і картинах Коцюбинського виступає свобода і щастя. Людська свобода як вибір і відповідальність за нього підіймаються мислителем так високо і підкреслюються так акцентовано, як це відчувається у більшості екзистенційних мислителів.

Уже в першому великому творі «На віру» Коцюбинський ставить своїх персонажів у ситуацію вільного вибору. Головний герой повісті Гнат сам обирає свою долю: із сироти-наймита він наполегливою працею стає шанованим у селі господарем. Юнак збудував хатину, покохав дівчину Настю, яка могла відразу стати господинею в його хаті, але несміливість та нерішучість завадили його щастю. Він сам не розуміє, як одружився з нелюбою Олександрою, коли багатій Петро пошлюбив його кохану Настю. Гнат страждає, мучиться, не знаходить розради навіть у шинку, йому немає з ким погомоніти, поскаржитись на свою долю. Лише тітка Мотря його підтримує у всьому, допомагає й може розрадити.

Вперше Гнат відчув себе щасливим, коли Настя призналась, що піде за нього: «З радощів він мало не збожеволів. Та й як його не радіти, коли світ зразу покращав: і сонце веселіше засяло, і пахощі з садків покотились хвилями, і озимина нічогенько показує на сей рік, і сусіда Іван справді добрячий чоловік... Щастя не вмщувалось у серці, щастя розривало груди!» [Коцюбинський 1979: 1, 29]. Згадуючи цю мить, Гнат наче переглядає своє дитяче та юнацьке минуле, і не знаходить у ньому щасливих днів. Він не міг бути щасливим, бо не був вільним – усе ним командували, йому наказували, принижували, він тяжко працював, але не пригадує щасливого вдоволення життям. Тільки тепер, коли кохана погодилась стати господинею в його хатині, він відчув справжнє щастя. І він, і вона почувалися вільними, робили вільний вибір. Та обставини виявились сильнішими. Настю приневолила мати вийти за заможного парубка Петра, а Гнат, розлютившись на її вчинок, одружився з настирливою Олександрою, яка його нічим не вабила, а пішла за нього, аби вийти заміж. Життя не склалося в обох, Настя овдовіла, а в Гнатовій хаті було пекло: «Вони почали сваритись. В серці у Гната накупала ненависть до нелюбої жінки, нехить до своєї хати. І навіщо він оженився! Так, він зробив на злість, але не Насті, а собі. Гоце те мальоване щастя, що мало скрасити його вбоге життя, яке пестив він у мріях парубочих?.. Гнат почав учащати до корчми» [Коцюбинський 1979: 1, 34]. Мучився Гнат, уникаючи власної господині, все валилась із рук, глибоко нещасною почувалася й Олександра. Вона шукала свого щастя у наймах, у спільному житті з різними парубками, але не могла заспокоїтись.

Всупереч людським пересудам, всупереч волі священника, Гнат і Настя почали спільне життя – вони скористались можливістю вибору дороги до свого щастя. Для них обох змінився світ: кипіла в руках робота, сяяли очі, вони, хоч і не подружжя у шлюбі, відчули себе справжньою парою, яку поєднала доля. Гнат робить подрузі подарунки, йому ведеться добре в господарстві, Настя порастєється в хаті – живуть і радіють: «Настя глянула на Гната чистими, щасливими очима, і в них побачив він утіху та вдячність...» [Коцюбинський 1979: 1, 61]. Настя здавалась запашною трояндою, а Гнат був по-справжньому щасливий. Одне його мучило, затьмарювала щастя думка про Олександрю, яка все ще залишалася його законною дружиною.

Олександра в той час не була задоволена життям – вона бажала кращого, «празникового» життя, а не щоденної важкої праці. Врешті-решт вона не витримала і прийшла вигнати з хати «розлучницю», затіяла бійку, яка закінчилась її смертю. Щастя Гната й Насті наповнило її заздрістю, ненавистю до обох, особливо до Насті, яку вона волочила за коси. Гнат цього не міг пробачити – і в пориві гніву розрубав ненависній жінці голову. Щастя молодих людей зруйноване, але пережиті щасливі миті залишаться з

ними назавжди: і на каторзі в Сибіру – з Гнатом, і в шлюбі з розрахунку – з Настею. Вона не пішла за Гнатом на заслання через маленького їхнього сина, але в серці зберегла йому вірність і кохання.

Письменник у описах долі цих персонажів переконливо продемонстрував, що кожна людина є справжнім ковалем свого щастя, тільки вільний вибір свого існування може її заспокоїти. Саме так розуміють щастя і свободу вибору свого існування герої повісті «На віру». На вільний вибір зважаються й герої оповідання «П'ятизлотник»: напівголодні, в холодній хаті Хома й Хима глибоко переймаються стражданнями незнайомих людей, які голодують у далеких краях – про це повідомив священник у церкві. Хима берегла срібну монету як реліквію, мала намір подарувати внучці на весілля, але співчуття до голодних незнайомих людей переважило: «Довгу хвилину стояла Хима перед карнавкою, слухаючи, як той згук «білих грошей» лунав в її ухах, але на серці в неї стало і радісно, і весело, мов на великдень» [Коцюбинський 1979: 1, 101]. Вони з чоловіком зробили вибір – добровільно подарували свій останній скарб на порятунок незнайомих голодних людей, і цей вчинок зробив їх по-справжньому щасливими.

Людина може відчувати щастя по-різному. Два протилежні розуміння щастя змальовує автор в оповіданні «Ціпов'яз». Рідні брати – Роман і Семен обрали різні шляхи в житті: Роман вирішив учитися, стати грамотним, а Семен пішов у найми, щоб згодом стати господарем. Роман виявився заздрісним, підлим і підступним, тоді як Семен тяжко працює, щоб чесно заробити на своє господарство. Йому вдається збудувати сім'ю, одружившись з коханою Домною, прикупити, хоч у борг, родючого поля, зібрати багатий урожай, але все це не дає спокою заздрісному Романові. Він підло підпалює господарство брата, не пощадивши навіть рідну матір, яка жила у сім'ї Семена, щоб розорити його і врешті загарбати бажану ниву. Його вибір підступний і підлий, бо він щасливий тоді, коли бачить нещасного Семена, змушеного знову йти в найми. Це й сповнює Романа щастям, бо він нарешті, позиваючись за позичені гроші, вщент розоривши брата, дістав бажану ниву: «Нехто ж, як брат рідний, й купив тую землю. «Дурний впустиць, розумний підійме», – як каже Роман» [Коцюбинський 1979: 1, 133].

Благородством і гідністю вражають вчинки наймита, сільського парубка Свирида, його вільний вибір у новелі «Помстився». Закоханий у таку ж бідну дівчину Марію, Свирид подався на заробітки, щоб здобути сякий-такий статок для одруження з нею. Дівчина також подалася в найми, але підлий дідич подільський, пан поручик Лука звабив її й вигнав покриткою з дому. Врешті розорений дідич став безхатьком і п'яницею,

його щастя – у вині: «Чудна ти людина, Свириде! – повчає він свого випадкового попутника – Шукаєш щастя по всьому світу широкому, а воно тут, у цій баньці пикатенькій на дні спочиває...» [Коцюбинський 1979: 1, 145].

Свирид не знаходить щастя на дні банки, не шукає там долі, не втопив там і своє лихо. Його щастя – кохана Марія, заради неї терпів він на чужині біль розлуки, тяжко працював, щоб зробити її щасливою. Дізнавшись про уявну зраду коханої, він поклявся помститися і їй, і панові. Помста – це єдиний вибір, який підказала йому його вражена людська гідність, та скривджений Свирид виявився благородним і шляхетним – набагато шляхетнішим, ніж пан Гаєвський. Дізнавшись, ким насправді є його випадковий товариш, Свирид переймається співчуттям до цього нещасного чоловіка і рятує його, п'яного, від неминучої загибелі на березі повноводної ріки. А зустріч з Марією цілком розвіяла його бажання помсти, бо вона також зазнала гірких поневірянь. Ця зустріч, ніби просвітливши душу Свирида, зробила його знову щасливим, і він запропонував Марії своє вірне серце: «Не маю я волів круторогих, нема в мене й червінців у чересі... Є в мене самі йно руки оці жилаві та роботящі, що не злякаються жодної праці... Годувався я з них досі, вигодою й родину... Як я тобі не гидкий, Маріє, не обридлий, то будь мені дружиною та помандруємо на Молдаву, щоб ніщо не пригадувало нам лиха нашого...» [Коцюбинський 1979: 1, 151]. Благородний і шляхетний Свирид щасливий не помстою, а своїм прощенням, яке підкреслює його людську гідність і душевну щедрість.

У казці «Хо» знаходимо роздуми письменника про різні людські долі, обрані шляхи, які ведуть людину до щастя. Щаслива дитина, кохана одиначка багатого дідича, забаганки якої миттєво виконувалися, страждала від заборони гратися з селянськими дітьми. Вона вирішила вибрати свою долю, і в боротьбі зі собою, «зі своїми звичками, поглядами, традиціями, мусила посваритися з батьком, якого так кохає, довести до сліз та нарікання матір. Але се була тільки прелюдія, і поки тяглася вона – дівчина почувала в собі силу боротися й перемогти. Тепер же, з папірцем сим, мусить початися акція, так нетерпляче очікувана акція... і дивна річ! Панна Ярина в сю рішучу й важну хвилину відчуває, що сили її меншають, слабнуть, що вона вже не здатна до боротьби» [Коцюбинський 1979: 1, 160]. Страх вільного вибору – піти працювати вчителькою в село – сковує волю дівчини, вона не може розірвати зі звичним оточенням, знаходить щастя в шлюбі з багатим дідичем. Ярина виявилась слабкою, не може зважитися на вимріяну працю, обирає особисте щастя, та її вибір дуже гнітить старого Хо, який уособлює страх: «Стільки сили молоді мати, мати життя ціле перед собою – і не зважитися стати до боротьби з дідом, з порохом...» [Коцюбинський 1979: 1, 165]. Зате

втішає його молодий лікар, який «розгортає плани своєї лікарської та просвітньої діяльності на селі, де має намір оселитись. Він веде боротьбу з темнотою, з забобонами, з ворогуванням селянина до інтелігента, організує дешеву медичну поміч...» [Коцюбинський 1979: 1, 176] і знаходить у цій діяльності своє щастя. Радіє старий Хо й успіхам молодого вчителя, який хитромудро кермує «поміж підводними каменями сучасних порядків», однак обіцяє «доплисти, куди треба, таки досягти своєї мети». Щасливий і письменник, «худий, блідий, змарнілий», що працює, «зігнувшись над столом», у холодній хаті. Він зазнав у житті і кайданів, і холоду, і голоду, і всього, що «мусить зазнати співак невільного народу». «І Хо стривається очима з худю, мізерною людиною і не витримує того погляду, повного віри, повного кохання до своєї країни... І ще раз склоняється Хо перед силою, вищою й сильнішою від сили страху» [Коцюбинський 1979: 1, 179]. Людина щаслива тоді, коли відчувається вільною робити те, що їй приносить задоволення, тоді вона по-справжньому живе – переконує казка «Хо». Саме через важку боротьбу, через подолання перешкод, через проходження граничних, межових станів людська екзистенція може знайти свою ідентичність, свою самість, примирення і гармонію з собою.

Валка чумаків у безлюдній пустелі викликає асоціації з волею – одвічним прагненням людини. Довга дорога згуртувала чумацьке братство, вони піклуються один про одного, наче рідні. А безкрайній степ навіває ілюзію волі: «Воля чумакові, воля наймиліша... А хіба ж не волею віє од сього простору широкого, од сього степу хвилястого, як море, безкрайого!.. Хіба не волею самою віє сей вітер низовий, що зібрав усі пахощі степові та кида їх у засмалене чумакове обличчя, куйовдячи його довгого вуса? Чи ж то не воля синіє он там, далеко, за тими могилами високими та хорошими, що йно мріють на небосхилі!.. Гей степи-поля, розкіш моя!..» [Коцюбинський 1979: 1, 184–185]. Воля, широкий степ дозволяють чумакам забути про незгоди щоденного життя, вони співають пісень – і пісня зігриває душу, навіває спогади про рідну домівку, про сім'ю – любов дружину, і веселіше співає сопілка – єдина розвага чумака в далекій дорозі. Така ідилічна картина в оповіданні «На крилах пісні» переконує читача, що тільки вільна людина співає і відчувається щасливою.

Сумнівається у своєму щасті Емене – героїня нарису «В пугах шайтана», спостерігаючи за вільним життям гяурів-дівчат, що вдоволено сміються й танцюють, коли їй заборонено навіть вийти за межі двору. По-справжньому вільним відчувається хіба Септар, що знехтував заборонами і вільно обирає спосіб заробітків на життя. Він знайшов у собі сили протистояти традиціям мусульман і відчуває підтримку односельчан. Коцюбинський зображає татарські мусульманські традиції негативно,

осуджує їх, адже вони принижують людську гідність, позбавляють вільного вибору. Ці традиції жорстокі й негуманні, як видно у нарисі «На камені». Дівчину Фатьму продали грубіянові, ненависному їй м'ясникові, що вважав дівчину своєю власністю й жорстоко помстився їй, яка прагнула свободи, та її обранцеві Алі. Смерть молодих людей, які зважилися на втечу, спричинена відчаєм, їх вибір був приречений на невдачу, але воля здавалася такою привабливою, що Фатьма й Алі знехтували небезпекою. Людина в екзистенціалізмі мислиться передусім як істота, що приносить своє життя в жертву своєму призначенню – молоді люди знайшли мету, заради якої готові померти, хоча й мріяли про вільне життя.

Свобода була вимріяною й для Соломії та Остапа – героїв повісті «Дорогою ціною». Обоє не могли змиритися зі своїм становищем кріпаків, долею й життям яких розпоряджається пан. Втеча стала для них шляхом до обраної мети – свободи. Усі злигодні, муки й нещастя вони готові терпіти заради омріяної свободи, яка жила глибоко у їх естві, у генах вільного колись козака: «То не віл був у ярмі, звичайний господарський віл, якого паша й спочинок могли зробити щасливим: ярмо було накладене на шию дикому турові, загнаному, знесиленому, але ов'язаному ще степовим вітром, із не втраченим ще смаком волі, широких просторів. Він йшов у ярмі, скорившись силі, хоч часом із гніву очі йому наливались кров'ю, і тоді він хвицав ногами і наставляв роги...» [Коцюбинський 1979: 2, 33]. У народі ще жив вільнолюбний дух, хоч пан переміг, але «неспокійного, вільнолюбного духу народного» «ніяк не можна було припасувати до панських інтересів». Козацького онука Остапа обурює пасивність людей, їхня байдужість: «Не так мені страшно ляха, як злість бере на наших людей: застромив віл шию в ярмо та й байдуже йому, тягне, хоч ти що... Ех, піду, де воля, де інші люди...» [Коцюбинський 1979: 2, 35]. Шлях до омріяної волі виявився тернистим, але вони його пройшли, і хоч Остап втратив свою кохану Соломію, він не розкаюється у втечі, усвідомлюючи й страждаючи через дорогу ціну, яку заплатив за волю.

Дорогу ціну за волю не завжди готові платити українські селяни – такий висновок напрашується про героя оповідання «По-людському» Карпа. Роботящий, кмітливий, жадібний до знань парубок, діставши великі гроші у спадок по померлій тітці, не вміє ними розпорядитися. У його уяві жити вільно, по-людському – це нічого не робити, наїдатися м'ясних страв, байдикувати й марнувати дні. Гроші дають свободу дій, але ними треба розпорядитися розумно – такі поради не вдовольняють Карпа, у нього свої уявлення про щасливе життя. Однак неробство й байдкування не приносять щастя, Карпо потрапляє в халепу, його байдужістю й лінощами скористалися шахраї. Він жорстоко покараний за свою недбалість, але кару вибирає сам:

Карпо вирішив тяжко працювати, щоб спокутувати свою провину. Для нього тепер жити по-людському – це вперто йти до своєї мети через тяжку виснажливу працю. Тільки вона принесе справжнє щастя селянинові. Для Карпа необхідна була кризова, екстремальна ситуація, яка змусила замислитись над змістом щасливого життя і зробити вибір.

Невдоволені своїм життям у монастирі послушниця, яких щоденно вражає несправедливість, гнів ігумені, атмосфера брехні, підлабузництва, доносів та лицемірства (новела «У грішний світ»). Тільки на волі – у лісі, де їх ніхто не може почути, дають волю словам дві подруги-черниці, виливають одна одній свої жалі. Перед нами постає жалюгідна картина людської неволі й наруги над гідністю людини: «Треба терпіти... Не стерпиш, коли Аркадія на всіх набірує матушці ігумені... Пересваряться всі, перегризуться, вогнем дишуть одна на одну, усі сердиті... Слова не промовлять до себе... По цілих днях кипить у нас, як у пеклі, прости господи гріха...» [Коцюбинський 1979: 2, 123]. Не хотілося послушницям повертатись додому, в монастир, бо відчували смак справжньої волі, «загріті крутими стежками, напоєні гірським повітрям, послушниця були веселі». Тільки за доносом вигнані з монастиря за з'їденими кількома ягід під час збору малини вони почули себе по-справжньому вільними. Хоч перед ними лежав незнайомий грішний світ, починалося нове життя, та їх зігрівало й сповняло надії на щастя просте слово «сестричко», яке вперше на волі прозвучало широко й відверто з уст колись запеклих ворогів: «І це маленьке слово, промовлене так широко ворогами отут, на дорозі у грішний світ, слово, яке вона тисячі разів повторяла досі холодними устами там, у монастирі, раптом набрало для неї якоїсь незвичайної краси, якогось особливого тепла і співало в душі, як пісня» [Коцюбинський 1979: 2, 131].

Справжнім гімном свободі щасливої людини звучить новела «Intermezzo». Герой новели переконаний, що людина може бути щасливою лише на самоті, коли її орбіта не перетинається з орбітами інших людей. Такий стан не може забезпечити міське життя, людина по-справжньому вільна тільки на лоні природи, у степу, в полі, серед нив. Тут вона насолоджується спокоєм і волею, відчуває свободу від обов'язків, від спілкування, від справ, які обтяжують, ускладнюють щоденне життя. Серед людей не можна жити, як хочеш, а живеш «як треба», людину переслідують безконечні «мусиш». Ліричний герой новели живе й радіє спілкуванню з природою, він щасливий: «Мої дні течуть тепер серед степу, серед долини, налітої зеленим хлібом. Безконечні стежки, скриті, інтимні, наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі і хлюпають ними аж в краї неба. Я тепер маю окремий світ, він наче перлова скойка: стулились краями дві половини – одна зелена, друга блакитна – й

замкнули у собі сонце, немов перлину» [Коцюбинський 1979: 2, 236].

Відомо, що саме цю новелу прагнув відтворити образами поетичного кіно талановитий майстер, послідовник геніального Олександра Довженка, Сергій Параджанов, передати атмосферу свободи і щастя людини на лоні природи. Ліричний герой Коцюбинського по-справжньому щасливий у спілкуванні з сонцем, повітрям, вітерцем, зозулею, собаками, колосками нив, травами й квітами. Його глибоко вражає тепло землі: «Тепло дихнула в лице пухка чорна рілля, повна спокою й надії. Вітаю. Спочивай тихо під сонцем, ти така ж втомлена, земле, як я... Ніколи перше не почував я так ясно зв'язку з землею, як тут. В городах земля одягнена в камінь й залізо – і недоступна. Тут я став близький до неї» [Коцюбинський 1979: 2, 239]. Ощасливлене нашого героя й кринична вода, свіже молоко, разовий чорний хліб – проста селянська їжа, подарована самою землею. Людина на лоні природи відчувається по-справжньому багатою, хоча й нічого не має. Їй належить земля і цілий світ. Затуманює щасливе спілкування ліричного героя з природою зустріч із людиною – він відчуває, що у світі людей немає свободи, немає щастя. Людей поїдають нужда й горілка, а вони «в темноті жеруть один одного»: «Ходиш між людьми, як між вовками. Одно стережешся. Скрізь насторожені вуха, скрізь простягнені руки. Бідний в убогого тягне сорочку з плоту, сусід в сусіда, батько у сина» [Коцюбинський 1979: 2, 242]. Люди споганюють цей прекрасний світ своїми вчинками, своєю недовірою й ворогуванням. «Як нам світить ще сонце і не погасне? Як можемо жити?» – розпач виривається з уст ліричного героя, гнівна інвектива спаскудженому людиною світові. Не тільки у місті, а й у селі, всюди, де присутня людина, немає свободи, немає щастя – такий гіркий висновок робить ліричний герой новели.

Можна ствердити, що твори українського класика, подібно до європейських філософів-екзистенціалістів його часу, пронизує прагнення виявити нормативну модель існування людини. Питання про автентичний спосіб існування покладається на кожну людську екзистенцію, тлумачиться по-різному, але зводиться врешті решт до свободи вибору людиною шляху до щастя.

Список використаної літератури

Коцюбинський, М. (1979). *Твори у трьох томах*. К.: Дніпро, т. 1, 315 с.; т. 2, 286 с.

Філософський енциклопедичний словник (2002). К.: Абрис, 742 с.

Марія Кашуба

СВОБОДА И СЧАСТЬЕ ЧЕЛОВЕКА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ МИХАИЛА КОЦУБИНСКОГО

Рассматриваются экзистенциальные проблемы в сочинениях Михаила

Коцюбинського. Свобода героев тесно связана со счастьем, ведь пишет он о крепостных, или зависимых от панов крестьянах, для кого эти экзистенциалы обозначают желанную и настоящую жизнь. Лирические герои писателя завоевывают свободу разными путями, даже ценой собственной жизни. Впечатляет чувство человеческого достоинства и жертвенность лирических героев сочинений украинского писателя. Подлинную свободу и связанное с ней счастье человек чувствует в единстве с природой (новелла «Интермеццо»).

Ключевые слова: *Коцюбинский, свобода, счастье, человеческое достоинство, жертвенность.*

Maria Kashuba

THE FREEDOM AND THE HAPPINESS OF MAN IN WORKS OF MYCHAIL KOTZIUBYNSKYJ

The interpretation of freedom and happiness as existential problems of personality in the works of M. Kotsyubynsky is considered. Freedom is closely linked to happiness - this is understood by the lyrical heroes of the writer's works. Freedom is also a value for every hero of his works, because he wrote about mercenaries and serfs. The works emphasize that freedom is associated with real life, and only a free life can make a person's happiness. Lyrical heroes of M. Kotsyubynsky's works are, first of all, strong personalities, ready to fight for freedom at the cost of their own lives. Sense of human dignity and sacrifice of the characters in the name of freedom and happiness are impressed. Real freedom and happiness associated with it are felt only in the bosom of nature, in close connection with it in the novel "Intermezzo".

Keywords: *Kotsyubynsky, freedom, happiness, selfrespect, dignity, sacrifice of personality.*

References

Kotziubynskyj, M. (1979). *Twory u tryoch tomach*. Kyiv, Dnipro, t. 1, 315 p.; t. 2, 286 p.

Filosofskij enzyklopedychnyj slownyk (2002). Kyiv, Abrys, 742 p.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2021

Стаття прийнята 12.03.2021